

การถอดองค์ความรู้เกษตรกรต้นแบบ
ในพื้นที่ตำบลโคกนาโก อำเภอบ้านดุง จังหวัดยโสธร

๑. เรื่อง การทำไร่นาสวนผสม

๒. เจ้าของความรู้ชื่อ นางไพรวลัย จอกน้อย อายุ ๔๕ ปี อาชีพ เกษตรกร
ที่อยู่ ๑๕๑ หมู่ที่ ๓ บ้านนาดี ตำบลโคกนาโก อำเภอบ้านดุง
จังหวัดยโสธร โทรศัพท์ ๐๙๕-๕๙๓๙๐๑๐
วันที่บันทึกความรู้ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๓

๓. ความเป็นมา

นางไพรวลัย จอกน้อย อดีตเคยทำงานโรงงานที่จังหวัดจันทบุรี ต่อมาบิดามีสุขภาพไม่แข็งแรง ทำการเกษตรไม่ไหว จึงอยากให้ลูกสาวได้สืบทอดการเป็นเกษตรกรต่อจากครอบครัว นางไพรวลัย จอกน้อย จึงได้ตัดสินใจกลับบ้านเกิดที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดยโสธร ในปี ๒๕๕๗ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของครอบครัว อีกทั้งมีความคิดว่า อย่างน้อยก็ได้กลับมาดูแลพ่าริยามแก่เฒ่า เพื่อทดบุญคุณของท่าน หลังจากนั้นก็ได้ลองผิดลองถูกในการทำเกษตร เช่น การทำไร่นาสวนผสม ไร่อ้อย และก่อนมาทำไร่นาสวนผสมคือการปลูกพริก การปลูกพริกได้ผลผลิตดี มีรายได้ที่แน่นอน และมีกำไรจากการทำสวนพริกจำนวนมาก พอทำไปได้สัก ระยะเวลาได้ตระหนักถึงสิ่งต่างๆที่จะตามมา เพราะพริกเป็นพืชที่ต้องใช้สารเคมีจำนวนมาก ในการควบคุมโรคและแมลงในกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง ซึ่งผลกระทบที่ตามมาคือ เรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อม สุขภาพอ่อนแอ ไม่สบายบ่อย ลูกหลาน ปู่ ย่า ตายาย สุดดมเอาสารเคมีเข้าไปที่ละน้อย เกิดการสะสมในร่างกาย จึงเริ่มตระหนักว่าถ้าเรายังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมในการทำเกษตรจากเคมีแบบนี้ ครอบครัวต้องมีประสบปัญหา เรื่องสุขภาพแน่นอน รวมไปถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อีกทั้งยังเคยปลูกพืชเชิงเดี่ยวเช่นปลูกมันสำปะหลัง แต่มีความคิดว่าต้องมีการลงทุนทุกปี ลงทุนซ้ำซาก ปลูกพืชเชิงเดี่ยวไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี เสี่ยงต่อการขาดทุน

จากนั้นได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และได้รื้อฟื้นหลักปรัชญาขึ้นมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความคิดว่าควรมีการปลูกพืชหลายๆ อย่างในพื้นที่เดียวกันและหันมาปลูกพืชที่ไม่ได้ใช้สารเคมี ซึ่งภายในแปลงมีหลายกิจกรรม เช่นการทำนา เลี้ยงโค เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ แบ่งพื้นที่ตามหลักทฤษฎีใหม่ มีแนวคิดเพื่อให้มีรายได้ ทั้งรายได้รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี โดยเริ่มจากการทำไร่นาสวนผสม ทดลองปลูกในพื้นที่น้อยก่อน โดยเริ่มทำการปลูกในพื้นที่ ๑ ไร่ มีกิจกรรมการปลูกพืชยังไม่มาก เช่น มะละกอ มะนาว กัญชงและพืชผักสวนครัวต่างๆ ได้ผลดีมาก มีรายได้ทุกวัน จึงขยายพื้นที่ปลูกเป็น ๕ ไร่ และมีการเพิ่มกิจกรรมหลายอย่างเพิ่มขึ้นภายในแปลง เช่น เพาะข้าวโพด พืชผักหลายชนิด กิจกรรมการเลี้ยงโค เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาและปัจจุบันได้ขยายพื้นที่เป็น ๗ ไร่ โดยยังยึดหลักและแนวคิดว่าการปลูกพืชหลายชนิด และมีกิจกรรมอย่างอื่นเพิ่ม มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในแปลง ทำให้มีความเสี่ยงน้อย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตัวเอง สิ่งที่สำคัญในการนำปรัชญานี้มาใช้คือ “การที่เราได้พึ่งพาตัวเองอย่างยั่งยืน และมีความคิดว่า การที่เราอาศัยธรรมชาติ ได้ให้อะไรกับธรรมชาติ และสักวันธรรมชาติจะให้สิ่งตอบแทนที่ดีกับเราเช่นกัน ”

๔. องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ และงานที่ภาคภูมิใจ

๑. การจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกให้มีพืชหลากหลายชนิด สามารถสร้างรายได้ตลอดปี
๒. วางแผนการเพาะปลูก
๓. มีการจัดการบริหารน้ำให้เพียงพอต่อฤดูกาลผลิต
๔. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ อากาศ ไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูก
๕. เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้สนใจด้านการทำไร่นาสวนผสม

๕. สรุปองค์ความรู้ที่ใช้

๑. สามารถคัดพันธุ์มะละกอที่มีคุณภาพ
๒. สามารถคิดค้นเครื่องสับย่อยอาหารสัตว์ใช้เอง
๓. มีการนำเทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมการขายในช่องทางเฟซบุ๊กและทางไลน์
๔. มีการทำน้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพใช้เอง

๖. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. การทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยการใช้ปุ๋ยคอกและน้ำหมักจากเศษวัสดุการเกษตร หมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาสวนผสม พึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกน้อยลงทำให้ระบบนิเวศเกษตรดีขึ้น เลิกใช้สารเคมี เพื่อลดภาวะโลกร้อน และอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ

๒. ปลูกพืชผักเพื่อบริโภค และจำหน่าย เศษใบและต้นของพืช ถูกไถกลบเพื่อเป็นพืชปุ๋ยสด เป็นการนำเศษซากพืชหมუნเวียนกลับลงคืนสู่ดิน ช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ทำให้ดินฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูก และยังช่วยลดต้นทุนการผลิต รักษาพื้นที่การเกษตรบางส่วนยังคงเป็นป่าไม้ตามธรรมชาติ เพื่อสร้างสมดุลให้ระบบนิเวศน์

๓. พื้นที่การเกษตรบางส่วนยังคงเป็นป่าไม้ตามธรรมชาติ เพื่อสร้างสมดุลให้ระบบนิเวศน์

๔. มีแนวทางการตลาดแบบค่อยเป็นค่อยไป มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อขยายเครือข่าย ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด และต่างจังหวัด

๗. แนวคิดในการทำงาน

๑. มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการทำการเกษตร ทำให้พื้นที่ดินที่เคยแห้งแล้ง ได้รับการปรับปรุงบำรุงดิน ดินเริ่มเข้าสู่สมดุลธรรมชาติ มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในแปลง มีการปลูกพืชหลากหลายชนิดในพื้นที่

๒. เป็นผู้นำในการรวมกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้าน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในโครงการหมู่บ้านต้นแบบวิถีเกษตรอินทรีย์ เริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการใช้สารเคมี ลดการใช้สารเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ รักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อครอบครัว เพื่อชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓. มีแนวคิดให้ระบบนิเวศ เกื้อกูลกัน อาศัยธรรมชาติเกื้อกูลกันเอง และสักวันจะสามารถเป็นอินทรีย์ได้ในอนาคต มีการขยายแนวคิดของตนเองสู่ชุมชนโดยการให้มาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนแนวคิดกัน พูดคุยถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ปัญหาให้ร่วมกัน ช่วยกันพัฒนาแนวคิดให้เป็นระบบ ช่วยกันขยายเครือข่ายต่อไป

๘. หลักคิดในการประกอบอาชีพเกษตรกร

มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร คือได้ทำสิ่งที่ตนเองรัก ภูมิใจที่ได้สืบทอดอาชีพ สืบสานภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ “มีแนวคิดที่ว่า แผ่นดินของเรา สิ่งที่เรามี สิ่งที่เรารัก เราต้องให้ความสำคัญ ผลตอบแทนคือ เรามีความสุข คนรอบข้างมีความสุข ”

๙. ที่มาของข้อมูล

ผู้ถอดองค์ความรู้ นายครุศาสตร์ สังฆะศรี นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
สำนักงานเกษตรอำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร

รูปประกอบการทำไร่นาสวนผสม

